

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Йонка Петрова Първанова

на дисертационен труд на тема:

„Критерии за външно оценяване на училищната организация”

Докторант: Таня Петрова Христова

Научен ръководител: проф. д.п.н. Ваня Георгиева

1. Данни за докторанта

Таня Христова завършва Начална педагогика в ПУ „Паисий Хилендарски“ през 1991 г. В последващите години участва в редица квалификационни курсове, с които допълва своите професионални компетентности (работа с компютри, интегриране на технологиите в учебния процес, програмиране и др.) През 2008 г. придобива квалификация учител по английски език в начален етап.

Професионалният път на докторантката стартира като начален учител, след което, от края на 2012 г. тя е ръководител на Център за кариерно ориентиране, към Регионално управление на образованието, гр. Хасково.

Зачислена в докторантура от края на 2011 г.

2. Актуалност на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд несъмнено е посветен на особено важен за образователната система въпрос – външното оценяване на училищната организация и критериите, които биха могли да се прилагат в неговата реализация. Очакванията за създаване на Национален инспекторат по образованието, чрез който да се осигури независимо инспектиране на училищните институции несъмнено поставя на дневен ред търсенето на адекватни, обективни и съвременни критерии и индикатори за оценка на училището и на училищното образование. Ето защо считам, че научно-изследователската дейност, представена в дисертацията, е особено значима

и би следвало да послужи в последващи търсения на цялостни решения по въпроса за външното, а и за вътрешното, оценяване на училището.

3. *Методология на изследването.*

Изследователската методология е добре обоснована, с приложение на количествени и качествени методи за събиране на емпирични данни. Обектът, предметът, целта и задачите са ясни и поставят добра основа за теоретико-емпиричното изследване. Разработеният изследователски инструментариум отговаря на поставените цели и дава възможност за тяхното постигане. Изследователската извадка е достатъчна за осъществяване на емпиричното изследване и за достигане до значими изводи по изследвания проблем.

4. *Характеристика на дисертационния труд.*

Дисертационния труд е в общ обем от 166 страници, от които 158 страници изложение. Структуриран е в увод, три глави, заключение, литературна справка, опис на приложенията и таблиците и приложения. Литературната справка включва 117 източника, от които 47 – на латиница. Използваната литература обхваща съвременни и значими източници на информация по изследваната проблематика. Приложенията представят статистически резултати от обработката на емпиричните данни и използванията в хода на изследването инструментариум.

Първа глава на дисертацията представя задълбочено идеята за управление на качеството и нейната специфика в образователната дейност. В исторически план са очертани концепциите за качество и неговото управление съгласно различни школи, както и концепцията за тотално управление на качеството с нейните подходи и модели за оценка. Анализирани са различните направления за тотално управление на качеството в образователните организации.

Във втора глава са представени различни варианти на оценяване на качеството на училищното образование. Разглеждат се въпросите за

ефективност на училищната организация, стандартизацията в управлението на качеството и мониторинга и различните оценъчни скали за измерване. Представен е задълбочено международния опит при изработване и прилагане на съвременни критерии за външно оценяване на качеството. Представеното анкетно проучване сред директори и учители относно същността на оценяването, възможни критерии за оценяване и техните съдържателни параметри разкрива интересна картина за нагласите на работещите в образователната система към самооценяването и външното оценяване на училището. Изводите на докторантката на базата на това проучване разкриват нейния практически опит в системата и уменията ѝ за качествен анализ и откриване на взаимовръзки в наличните емпирични данни.

Трета глава на дисертационния труд е посветена на дизайна и апробацията на система от критерии за външно оценяване. Проведените фокус групи с директори и учители дават възможност да се обособи примерни раздели, критерии и показатели за оценяване на училищната организация, които да представляват цялостен, системен инструментариум за самооценка и външна оценка на училището. Емпиричното проучване на рейтинга на отделните раздели, критерии и показатели като възможни за използване във външното и вътрешното оценяване очертава ясна картина на „ранжиране“ на тези елементи от оценъчния инструментариум съобразно тяхната значимост в двата дяла на оценяването и връзката между тях. Особено важно е практическата апробация и оценка на този инструментариум в две училища, осъществено от докторантката и разработеният механизъм за стандартизация на резултатите чрез изчисляване на частен индекс на качеството и тотален индекс на качеството посредством данните от самооценяването и външното оценяване.

Заклучението представя някои насоки за развитие по отношение на самооценяването и външното оценяване, които могат да допринесат за

подобряване на тази дейност, особено в контекста на съвременната законодателна база в образователната сфера.

Представеният автореферат отговаря на изискванията и отразява обективно и точно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

5. Научни приноси

Приемам посочените научни приноси, със следните забележки и допълнения:

- Приноси 5 и 6, посочени на с. 43 от дисертационния труд би следвало да се прецизират. Представените в дисертацията направления, критерии и индикатори за оценка, които са подложени на анализ и апробация, се основават на разработената Рамка за инспектиране в проект „Усъвършенстване на системата за инспектиране на образованието“ (януари 2012 – април 2014) , финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ и изпълняване от МОН. Приносът на докторантката е в усъвършенстването и осъвременяването на рамката в контекста на новото законодателство в образователния сектор и съвременните очаквания към процеса на външно оценяване.
- Като съществен принос на представения дисертационен труд бих искала да посоча анализа на разделите, критериите и индикаторите и, най-вече, тяхната апробация „на терен“ (което се доближава до 7 принос, посочен в автореферата). Доразвиването и практическото приложение на рамката за инспектиране, както и създадения механизъм за изчисление на коефициент на качеството в отделните раздели и за училищната организация като цялост би следвало да се приветства и да се отчете неговата научна стойност и практико-приложен принос. Образователният мениджмънт и образователната практика имат нужда от подобен

тип изследвания, които доразвиват, апробират и анализират с научни методи практическото приложение на разнообразните предложения, които ваят в образователната сфера. Ето защо, поздравявам докторантката за нейната смелост и ѝ пожелава да продължи с тази своя дейност.

6. Бележки и препоръки и въпроси.

Към докторанта имам следните три въпроса:

- В емпиричното изследване за апробация на инструментариума за външно оценяване са използвани родители. Счита ли докторантката, че родителите могат да са субекти на външно оценяване така, както то е разгледано и анализирано в теоретичната част на дисертацията, или по-скоро би следвало да са част от самооценяването на институцията?
- На каква база са избрани критериите и индикаторите за външно оценяване (приложение 23) и счита ли докторантката, че родителите реално могат да оценят училището съобразно тях, като се има предвид, че за значителна част от индикаторите, най-често, родителите нямат информация и трудно могат да преценят и да дадат обективно и релевантно мнение?
- В следствие на проучването на критериите и индикаторите и проведената апробация, има ли такива, които докторантката би извела като ключови за външното оценяване на училището и които би следвало да залегнат в бъдещото инспектиране на образователните организации?

8. Преценка на публикациите:

Представени са 5 публикации по темата и дисертационния труд от които една студия и четири доклада на национални и международни научни конференции. Публикациите отразяват задълбочения интерес на докторантката по изследваната проблематика.

9. Заключение

В заключение мога да обобщя, че представеният за рецензиране дисертационен труд на тема „Критерии за външно оценяване на училищната организация“ отговаря на изискванията за подобен тип научен труд. Той представя уменията на докторанта да планира, реализира и анализира теоретико-емпирично изследване и да достига до съществени изводи и препоръки за образователната практика у нас. Ето защо препоръчвам на членовете на научното жури да присъдят на Таня Христова образователната и научна степен „доктор“ в област на висшето образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.1. Теория и управление на образованието, научна специалност Управление на образованието.

Изготвил становището:

25.05.2017 г.

(доц. д-р Йонка Петрова Първанова)